

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата філологічних наук, доцента

Миронюк Валентини Михайлівни

про дисертацію Карачової Дар'ї Володимирівни

„Вікторіанська біографія та її модифікація в ХХ столітті”,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата

філологічних наук зі спеціальності 10.01.06 – теорія літератури

Вікторіанська біографія як основа, на якій виросла новітня художня біографія, розвивалася внаслідок історичних, соціальних, культурних та ментальних умов, відображала життєві долі відомих письменників, історичних і політичних діячів на тлі певних реальних подій доби, транслюючи актуальні теми, сюжети, ідеї, проблеми. Як справедливо зауважує дослідниця, біографічна література до сьогодні залишається на периферії академічного інтересу, характеризуючись спорадичними дослідженнями в українській літературознавчій науці. На рубежі ХХ – ХХІ століття інтерес науковців до такої літератури значно активізувався. Велика заслуга в цьому належить українським вченим (О. Галичу, Г. Грегуль, Г. Маслюченко, Б. Мельничуку, І. Савенко, С. Сіверському, Т. Черкашиній, Л. Якименко та ін.), праці яких висвітлювали різні теоретико- та історико-літературні аспекти художньої біографії. Загалом, спільні зусилля науковців дають змогу поступово усвідомити „вікторіанську біографію як особливе біографічне метажанрове утворення. І саме вона почне вважатися еталоном життєписних жанрів у західноєвропейських літературах” (С. 4).

Дар'я Володимирівна Карачова упевнено аргументує свої наукові позиції, доводячи актуальність теми дослідження через нове прочитання біографічної літератури під кутом зору сучасних теоретичних концепцій, новітніх тенденцій і художніх трансформацій доби. Дослідниця слушно наголошує на майстерності авторів вікторіанських біографій ХХ століття, яка проявляється в особливому способі художнього мислення, у винятково індивідуальному мовно-смісловому саморепрезентуванні авторського „Я”

через „Іншого” („Героя”). У такому контексті неординарна „креативна компетенція” митців стала основним стимулом вибору об’єкта дослідження.

Дисертація Дар’ї Карачової „Вікторіанська біографія та її модифікація в ХХ столітті” є одним із тих перших наукових досліджень, де на основі об’єктивного аналізу вікторіанські біографії ХХ століття розглянуто під кутом зору особливостей поетики, специфіки їх образного мислення, своєрідності авторської позиції й наративних стратегій письма, а головне комунікативних особливостей різноаспектної творчості митців. Предметом особливої уваги, що зафіксовано в новизні роботи, стали такі аспекти: жанрова модифікація вікторіанської біографії, композиційна, наративна, суб’єктна структура творів сенсаційної біографії, роль глобалізаційних впливів на новітні біографічні жанри, закономірності авторського моделювання художньої картини світу і героя в ній.

Серед тих завдань, які висуваються в дисертації, як пріоритетні, можна виділити такі. По-перше, спираючись на попередньо напрацьовані факти та спостереження, дисертантка ставить за мету визначити типологічні особливості вікторіанської біографії та простежити процес перенесення її жанрових рис на західноєвропейські літератури держав з тоталітарними режимами. По-друге, дослідниця аналізує вплив вікторіанської біографії на біографічну літературу радянської доби й досліджує її модифікаційні зміни в сучасних творах, присвячених диктаторам минулих часів. По-третє, визначає композиційні особливості творів сенсаційної біографії. У відповідності до поставлених завдань побудована структура дисертаційного дослідження, яке складається з трьох розділів.

У першому розділі „Вікторіанська біографія в науковій літературі”, який включає три підрозділи, дисертантка розглядає питання природи вікторіанської біографії, її тлумачення українськими та зарубіжними літературознавцями, з’ясовує походження та специфіку поняття „поетика”.

Систематизація зроблених у цьому розділі спостережень дозволяє дослідниці виокремити основні напрямки біографічних студій, які є

актуальними й у наш час: співвідношення факту та вимислу, взаємини автора та героя, класифікація біографій.

Безумовною вартістю дисертації Дар'ї Карачової є досить детальний розгляд вікторіанської біографії класичного типу. У другому розділі „Вікторіанська біографія класичного типу” глибоко досліджено процеси зародження вікторіанської біографії, розкрито термін „вікторіанство” як феномен культури, його походження та розвиток, з'ясовано поетикальні особливості класичних творів, а також західноєвропейських та радянських життєписів часів тоталітаризму.

Варто відзначити вдало продуману структуру дисертаційного дослідження. Закономірним є органічний зв'язок другого і третього розділів, де з'ясовуються основні жанрові риси вікторіанської біографії та особливості їхньої екстраполяції на твори ХХ ст., розкриваються особливості творів неовікторіанського та невікторіанського біографічного типу, а також вплив світових глобалізаційних процесів на специфіку композиції творів сенсаційного різновиду біографії. Дисертантка аналізує неовікторіанські біографічні твори, присвячені диктаторам тоталітарної доби.

Цікавими і ґрунтовними є спостереження автора дисертації у підрозділі 3.1. над видами та характеристикою біографій у літературі ХХ століття – вікторіанською, невікторіанською та неовікторіанською.

Дослідниця слушно стверджує, що „неовікторіанська біографія в наш час є однією з найпопулярніших модифікацій вікторіанської біографії. Для творів неовікторіанського типу характерним є не тільки історичне підґрунтя, але також і наявність у тексті багатьох прикладів, додатків, основаних на документальних джерелах, що значно документалізують твір та роблять його достовірним” (С.123). Дисертантка теоретично обґрунтовує, що неовікторіанські твори, присвячені радянським „вождям”, характеризуються тими ж ознаками, що й західноєвропейські їх еквіваленти, а саме: дуалістичним зображенням героя, прагненням об'єктивно оцінити події, на тлі яких розкривається біографія, показати значення історичної особистості

та її вчинків. Для цього автором ретельно обирається історичний матеріал, покладений в основу твору, текст конкретизується різноманітними історичними додатками (довідками, спогадами, щоденниковими записами тощо), що суттєво „документалізують” зображувану особистість (С.142–143).

Дослідниця переконливо розкриває вплив сучасних глобалізаційних процесів на розвиток літератури в цілому та на біографічні жанри зокрема, стверджуючи, що світові глобалізаційні процеси сприяли появі нового біографічного жанру – сенсаційної біографії, яка характеризується колоритним зображенням різноманітних скандальних та пікантних подробиць приватного життя реального героя.

Вказуючи на оригінальність, вишуканість стилю вікторіанської біографії, Дар'я Карачова робить власні оригінальні висновки: „Типологічними рисами вікторіанської біографії є прагнення до досконалості реального героя, позитивізм і величність його зображення, відсутність будь-яких негативних моментів та рис, відтворення загальної любові та поваги до героя, підкреслення його значення для народу або історії, ідеалізація та канонізація героя” (С.172).

Безсумнівною новизною роботи, що демонструє сучасні підходи до розгляду вікторіанської біографії та її модифікацій в ХХ столітті є аналіз її типів, психологічна модель образу персонажа, роль автора тощо.

Рецензоване дисертаційне дослідження в цілому виконане на високому фаховому рівні, відрізняється послідовним та систематичним характером викладу думки, глибоким опрацюванням порушених теоретичних проблем. У кінці кожного розділу подаються досить ґрунтовні висновки. Загальні висновки, що містять підсумки всього дослідження, науково достовірні, представляють достатньо вагомі відповіді на поставлені дисертанткою завдання. Робота чітко продумана і внутрішньо вмотивована, містить багато слушних спостережень та вдалих теоретичних знахідок.

Водночас хотілося б зробити ще деякі зауваження і побажання.

1. У підрозділі 2.1. „Виникнення вікторіанської біографії в англійській літературі” спостерігаємо розлогий історичний екскурс, у якому характеризується зародження вікторіанської біографії в літературі Англії.

2. Дар'я Карачова з'ясовує основні жанрові риси вікторіанської біографії та особливості їхньої екстраполяції на твори західноєвропейської та радянської літератури часів тоталітаризму. Необхідно більш чітко визначити суть та стратегію цієї екстраполяції.

3. У ході захисту варто було б конкретизувати основні риси неовікторіанської та невікторіанської літератури, які є стрижневими у дисертаційній роботі.

4. Дисертантка здійснила цікаву спробу дослідити специфіку композиції творів сенсаційної біографії. Справді, дослідження та вивчення нюансів композиції дасть змогу краще зрозуміти задум автора, адже побудова художнього твору вирізняється чіткою організацією, вираженістю та продуманістю в цілому й у всіх його частинах. Дар'я Карачова у підрозділі 3.4. зазначила, що важливими елементами композиції сенсаційного різновиду біографії є сюжет, ідея та конфлікт. Тому, на нашу думку, варто наголосити саме на специфіці конфлікту, адже він є тією рушійною силою, яка сприяє розгортанню навколо себе всіх сюжетних зв'язків твору та підпорядковує до своїх запитів навіть ідею твору.

5. У своїй роботі дослідниця зазначає, що вікторіанська біографія – це біографічне метажанрове утворення. Який саме понятійний зміст вкладається у цей термін, оскільки в сучасному літературознавстві він вживається для характеристики різноманітних аспектів жанру?

У дисертації наявні деякі орфографічні, пунктуаційні, граматичні та стилістичні огріхи, але вони не знижують значимості дисертаційної роботи.

Кількість наукових праць дисертантки (10 статей), опублікованих у солідних літературознавчих виданнях, свідчить про тривалий час вивчення проблеми дослідження, підвищує наукову значущість зроблених висновків.

Публікації та автореферат повністю відображають основні положення та висновки дисертації. Структура дисертаційної роботи відзначається внутрішньою логікою, послідовністю і чіткістю.

Результати дослідження Карачової Дар'ї Володимирівни можуть слугувати джерелом інформації для науковців, бути практично використані в системі підготовки та підвищення кваліфікації вчителів, застосовуватися у подальших наукових практиках, зокрема при написанні навчально-методичної літератури для вищих навчальних закладів. Не можна також не звернути увагу на перспективність результатів дослідження, що є підтвердженням його наукової новизни.

Таким чином, автор самостійного, завершеного й новаторського теоретико-літературного дослідження „Вікторіанська біографія та її модифікація в ХХ столітті” Дар'я Володимирівна Карачова заслуговує присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.06 – теорія літератури.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури

Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука

В. М. Миронюк

Підпис Миронюк В. М. засвідчую.
Начальник відділу кадрів

О. Г. Чепурка